

фесійны псіхалагічны адбор і псіхалагічнае суправаджэнне студэнтаў. Гэта дазволіць вырашыць задачу падрыхтоўкі ў ВНУ прафесійна годных і здольных канкурываваць на рынку працы спецыялістаў. Аднак рашэнне гэтай задачы патрабуе ўвадзення ў ВНУ спецыяльнай псіхалагічнай службы.

Жмуроўская Л.Д.,
выкладчык

ДА ПЫТАННЯ ІНТЭНСІўНЫХ МЕТАДАў ВЫКЛАДАННЯ

Папярэнне міжнародных кантактаў, з аднаго боку, і рост аўдыёвізуальнай інфармацыі, з другога, выклікаюць неабходнасць канцэптуальна новага падыходу да вывучэння замежных моў. Па гэтай канцэпцыі працэс авалодання мовай адпарадкоўваецца з законам моўнай камунікацыі ў вуснай альбо пісьмовай форме. У цяперашні час гэта найбольш перспектыўны напрамак у методыцы выкладання замежных моў, таму што ён адпавядае патрэбнасцям грамадства ў сучасны момант і асабістым устаноўкам студэнтаў.

Вядзенне заняткаў па інтэнсіўнай методыцы прадугледжвае шырокае выкарыстанне тэхнічных, аўдыёвізуальных сродкаў навучання: тэлевізара, магнітафона, відэамагнітафона, радыё, камп'ютэра і праграмавальніка. Яны з'яўляюцца лепшымі сродкамі вывучэння замежнай мовы, таму што дазваляюць рабіць заняткі жывымі і захапляючымі і ўлічваюць псіхалагічныя і індывідуальныя асаблівасці навучэнцаў. Самыя вяткія патэнтныя магчымасці закладзены ў тэлебачанні. Ні адзін выкладчык, як лічыць Р.Вандэрпланк, не можа даць навучэнцам такога мноства сапраўдных сітуацый, сюжэтаў, характараў і праблем, як тэлевізійная праграма. Утрымліваючы ўвагу і інтарэс навучэнцаў пра дапамозе тэатральных эфектаў і гумару, выкладчык раскрывае перад студэнтамі лексічнае багацце і структурныя магчымасці замежнай мовы. Могучае зракавае ўражанне ў першую чаргу адзайнічас запамінаюць гутарковых узораў з патрэбнай інтанацыяй.

Радыё ў параўнанні з тэлевізарам больш гібкі сродак навучання замежнай мове, таму што пры дапамозе гукавога эфекта магчыма пагрузіць студэнта ў атмасферу мовы любой краіны. І радыё, і тэлебачанне даюць магчымасць уяўляць аўтэнтычную, жывую гутарку і паказваюць багацце яе гучання ў адрозненне ад штучнай фразеалогіі падручніка альбо металчнага дапаможніка. Аднак выкарыстанне радыё і тэлебачання абмежавана недаўгавечнасцю праграмы. У гэтым выпадку надзвычай неабходным аказваецца выкарыстанне аўдыё- і відэакасет. Яны дапамагаюць выкладчыку ажыццявіць кантроль над умеснямі і навыкамі вуснай мовы студэнтаў. Найбольш паспяховым бучэб-

ным курсам з'яўляецца серыя тэлевізійных і радыёперадач «Follow me», распрапаная Бі-бі-сі. Гэты курс складаецца з 60 тэлевізійных урокаў і 61 дадатковага радыёўрока. Да іх дадаюцца самаучыцелі на дзвюх мовах, а таксама аднамоўныя падручнікі і зборнікі практыкаванняў. У курсе арганічна спалучаюцца ўсе сродкі: тэлебачанне, радыё, кніга для чытання і практыкаванні ў пісьме, відэа-і магнітафонныя касеты, мета якіх -- развіццё і замацаванне навыкаў замежнай мовы.

Шырокія магчымасці аўдыёвізуальных сродкаў дазваляюць уцягнуць студэнта ў розныя ролевыя сітуацыі і гульні. Гэта могуць быць простыя сітуацыі па абмспу рэплікамі ў краме, бібліятэцы, на канцэрце, заіс на слых адраса, тэлефона, месца сустрэчы. Больш складаныя -- гэта абмен думкамі, уражаннямі, абмеркаванне планаў сумеснай дзейнасці, запаўненне розных анкет, напісанне аб'яў. Найбольш складаныя ролевыя сітуацыі -- інтэрв'ю з вядомымі дыржорамі або рэжысёрамі, абмеркаванне вынікаў фестывалю народнай музыкі, канферэнцыя ў бібліятэцы, рэпетыцыя тэатральнай групы, напісанне дзелавага пісьма, авата-пны прачытанага, дыскусіі на прафесійных тэмы.

У працэсе ролевых гульняў студэнты вучацца не толькі выказваць свае думкі на замежнай мове, але авалодваюць тактыкай і страгегіяй дыялагічных зносін, вучацца быць суразмоўцамі.

Авалоданне формамі зносін асабліва важна ў навучэнні студэнтаў універсітэта культуры, таму што дасягненне ўменш лягаць у аснове прафесійнай дзейнасці будучых мэнэджэраў, сацыяльных педагогаў, кіраўнікоў масавых відовішчаў і бібліятэкараў.

Абагульняючы вышэйвыкладзенае, трэба адзначыць, што інтэнсіўныя метады выкладання:

1) абавіраюцца на вяткія магчымасці тэхнічных, аўдыёвізуальных сродкаў, дзякуючы якім дасягаюцца нагляднасць, вобразнасць і эмацыянальнасць навучання;

2) ўлічваюць псіхалагічныя і індывідуальныя асаблівасці студэнтаў;

3) разглядаюць ролевыя гульні і сітуацыі як важнейшы кампанент навучальнай дзейнасці, у працэсе якой эфектыўна фарміруюцца моўныя і прафесійныя ўменні і навыкі студэнтаў.

Бубенка І.В.,
аспірантка
Каганаў А.Б.,
дацэнт

ФАРМІРАВАННЕ ПРАФЕСІўНАЙ САМАСВЯДОМАСЦІ ў СТУДЭНТАў

У сучасных умовах пераходу Рэспублікі Беларусь да рышкавай эканомікі, адраджэння нацыянальнай культуры, самабытнасці, узростання нацыяналь-

най самасвядомасці прад'яўляюцца высокія патрабаванні да малалых спецыялістаў сферы культуры, іх прафесійнай падрыхтоўкі. Канкурэнтаздольнасць выпускнікоў універсітэта культуры магчыма толькі пры ўмове высокага прафесіяналізму.

Адной з галоўных задач педагагічнага працэсу ў вышэйшай навучальнай установе з'яўляецца фарміраванне асобы спецыяліста, захопнага сваёй справай, узброенага неабходнымі ведамі, умениямі, навыкамі.

Будучы спецыяліст павінен і сам актыўна ўдзельнічаць у працэсе свайго прафесійнага развіцця (выхаванне павінна пераходзіць у самавыхаванне), працаваць над сабой, выпраўляць заўважаныя ў сабе недахопы, выпрацоўваць прафесійныя і маральна-псіхалагічныя якасці.

Выхаванне наогул, а прафесійнае ў асаблівасці, ёсць абавязковая ўмова станаўлення самавыхавання, фарміравання прафесійнай самасвядомасці. Каб пачалося прафесійнае самавыхаванне, студэнт павінен усвядоміць свой прафесійны інтарэс і мець магчымасць яго задаволіць, прыкладаючы для гэтага неабходныя намаганні. Каб выхаванне перарастала ў самавыхаванне, трэба вызначыць унутраныя прадпасылкі гэтага працэсу і яго знешнія ўмовы. Да ліку ўнутраных прадпасылак, у прыватнасці, адносіцца высокі ўзровень самасвядомасці. Любая форма самаразвіцця і самаўдасканалення асобы ўключае актыўнае асэнсаванне сябе і навакольнага свету. У самавыхаванні ўсведамляецца ўсё: уласная асоба, акалічнасці, вынікі дзейнасці, сам працэс фарміравання здольнасцей.

Пераход да больш высокіх форм самаразвіцця і самаўдасканалення асобы, у першую чаргу, прадугледжвае развіццё самасвядомасці і мыслення. Таму важным з'яўляецца не толькі працэс прафесійнага самавыхавання, але і фарміраванне прафесійнай самасвядомасці, усведамленне будучым спецыялістам сябе суб'ектам прафесійнай дзейнасці.

Якім чынам адбываецца прафесійнае станаўленне студэнта ў ВНУ, як фарміруецца яго прафесійная самасвядомасць? Гэта былі галоўныя пытанні даследавання, якое праводзілася намі ў 1992/93 навучальным годзе на факультэце БІС інстытута культуры.

Асноўныя метады даследавання -- тэарэтычны аналіз і анкетаванне, яны абумовілі крытэрыі для вызначэння ступені сфарміраванасці прафесійнай накіраванасці ў студэнтаў і ступені сфарміраванасці ў іх прафесійнай самасвядомасці.

У якасці гэтага крытэрыя былі выбраны наступныя сістэмы паказчыкаў:

эмацыянальна-пазнавальныя адносіны да прафесіі, да навучальнай дзейнасці, да творчага зместу выбранай прафесіі;

актыўна-дзейныя адносіны да падрыхтоўкі да прафесійнай дзейнасці, самаацэнка ўзроўню авалодання сістэмай прафесійных ведаў, уменияў і навыкаў;

узровень сфарміраванасці прафесійнай самасвядомасці, самаацэнка ўзроўню сфарміраванасці прафесійнага мыслення.

Даследаваннем было ахоплена 122 студэнты, якія пачыналі навучанне на другім курсе, і тых, што заканчалі першы курс (адпаведна адпольшкавага ўзросту і атрыманых ведаў). Гэта дазваляе абагульніць вынікі на абодвух курсах.

Асэнсавваючы сваю сутнасць і сэнс свайго «я», толькі 15,6% студэнтаў адчуваюць сябе будучымі бібліятэкарамі, 9,8% -- добрымі спецыялістамі, 4,9% -- будучымі спецыялістамі наогул, а 2,5% ужо лічаць сябе прафесіяналамі, 1,6% -- спецыялістамі шырокага профілю.

Многія (78%) усё ж адчуваюць сябе і студэнтамі. Але нягледзячы на гэта 58,6% студэнтаў «хутчэй не прафесійна, чым прафесійна», могуць асэнсавваць прафесійныя задачы. 82,9% адказалі, што амаль не могуць назваць сябе спецыялістамі-прафесіяналамі. Нягледзячы на тое, што яны недастаткова часу адводзяць падрыхтоўцы да прафесійнай дзейнасці (48,8% -- недастаткова, 24,4% -- амаль зусім не), некаторыя студэнты (48,3%) адчуваюць, што для іх «дастаткова вялікае» значэнне маюць заняткі па авалоданню спецыяльнасцю. Турбуе, што 39% рэспандэнтаў адказалі, што заняткі па авалоданню спецыяльнасцю для іх маюць невялікае значэнне.

Перад намі частка першых вынікаў даследавання, якія толькі вызначылі праблему фарміравання прафесійнай самасвядомасці студэнтаў.

Далей будучь даследавацца працэс фарміравання прафесійнай самасвядомасці ад першага да апошняга курса навучання студэнтаў, ушчы спецыяльных дысцыплін і працоўнай практыкі на яго, а таксама шляхі фарміравання прафесійнай самасвядомасці на больш высокім узроўні.

Правядзенне даследавання сведчыць аб неабходнасці распрацоўкі комплексу псіхалага-педагагічных мер па фарміраванню у будучых спецыялістаў самасвядомасці.

Яноўскі М.З.,
дацэнт

МАСТАЦКА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ І ПСІХАЛАГІЧНЫ ўзрост

Пры дыферэнцыраваным вымярэнні ўзросту чалавека ў біялагічным, сацыяльным і псіхалагічным аспектах узнікае перш за ўсё праблема мноства нарматыўных крытэрыяў, у адпаведнасці з якімі магчыма атрыманне інтэгральных узроставых паказчыкаў. Найбольш востра гэта праблема стаіць пры даследаванні псіхалагічнага ўзросту.

У псіхалагічнай навуцы пакуль што няма дастатковых надзейных крытэрыяў супастаўлення асобных вынікаў псіхалагічнага ўзросту. У значнай ступені гэта абумоўлена гетэрахроннасцю (розначасоваасцю) функцыянальных і асабістых змен жыцця індывіда.